

О. П. Зоря,
к. с. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
М. Ю. Радзевич,
магістрантка 6 курсу,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ЗГІДНО З ОКРЕМОЮ ФІНАНСОВОЮ ЗВІТНІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

O. Zorya,
Ph.D. in Sociology, Associate Professor of Accounting and Taxation chair, Zaporozhye National Technical University
M. Radzevich,
master, the 6th course, Zaporizhzhya National Technical University

INVESTIGATION OF PROFIT ACCOUNTS UNDER THE SINGLE FINANCIAL STATEMENT OF THE BANKING INSTITUTION

У статті розглянуто основні показники фінансової діяльності АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК", проведено дослідження відображення витрат з податку на прибуток банківської установи, які представляють собою суму витрат з поточного та відстроченого податків. Поточний податок залежить від оподаткованого прибутку за рік, оподатковуваний прибуток відрізняється від чистого прибутку, відображеного у окремому звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід. Зобов'язання банківської установи за поточними податками розраховуються з використанням податкових ставок, які діяли протягом звітного періоду. Відстрочений податок визнається на основі тимчасових різниць між балансовою вартістю активів та зобов'язань в окремій фінансовій звітності та відповідними податковими базами, які використовуються для розрахунку оподаткованого прибутку, і обліковується за методом балансових зобов'язань.

In the article the main indicators of financial activity of "INDUSTRIALBANK" are considered, research was carried out on the reflection of expenses on the profit tax of the banking institution, representing the sum of expenses from current and deferred taxes. The current tax depends on the taxable profit the year, the taxable profit differs from the net profit shown in the separate income statement and other comprehensive income. The obligations of the banking institution for current taxes are calculated using the tax rates that were in force during the reporting period. Deferred tax is recognized on the basis of the temporary differences between the carrying amount of assets and liabilities in the separate financial statements and the respective tax bases used for the calculation of taxable profit and accounted for using the balance sheet liability method.

Ключові слова: активи, банківська діяльність, зобов'язання, процентні ставки, податок на прибуток, оподаткування.

Key words: assets, bank activity, liabilities, interest rates, income tax, taxation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Податок на прибуток займає особливе місце в податковому регулюванні банківської діяльності. Його обсяги є найбільшими у структурі податкових пла-

тежів, що здійснюють банки, і він є другим за значущістю податком, який формує бюджет. Податок на прибуток банків стягується за загальними нормами оподаткування прибутку підприємств і організацій з

урахуванням особливостей, зумовлених специфікою джерел отримання банківського прибутку. Розрахунок об'єкта оподаткування банківських установ має свою специфіку, що зумовлено особливостями діяльності банків. На практиці податок на прибуток фактично стягується не з реального фінансового результату банку, а з певного умовного показника, який розраховується за методикою, визначеною Податковим кодексом України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню питань сплати податків банківськими установами присвячено роботи І.В. Сало, О.Г. Сербині, І.І. Д'яконової, Н.Г. Євченко, А.І. Шевчук, В.В. Москалюк, С.М. Попова та інших.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є розгляд ключових аспектів відображення податкових витрат АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК". Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- 1) розглянути основні показники фінансової діяльності АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" у 2017;
- 2) провести дослідження розрахунку поточних податкових витрат, які представляють собою суму витрат з поточного та відстроченого податків.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Податок на прибуток підприємств — прямий податок, що стягується з прибутку організації (підприємства, банку, страхової компанії) [1].

Банк — це підприємницька структура, метою якої є отримання прибутку. Прибуток банку залежить від багатьох чинників, серед яких виділимо екстенсивні (розширення бізнесу, збільшення обсягів залучених коштів, наданих кредитів) та інтенсивні (скорочення витрат, збільшення продуктивності праці, зменшення кількості працівників).

До початку фінансово-економічної кризи інтенсивний розвиток банківської системи засвідчував високий рівень прибутковості банківського сектору, дохідність якого значно перевищувала дохідність сектору реальної економіки. Водночас рівень надходжень від оподаткування банківської діяльності становив мізерні показники. Останні роки банки відпрацювали з від'ємним фінансовим результатом, тобто зі збитками, через кризові події в економіці та прорахунки у діяльності самих банків, тому надходження коштів від оподаткування банківських установ до бюджету практично відсутні [5].

Дослідження проблеми оподаткування банківських операцій містить у собі аналіз діючої практики оподаткування банків, а також вивчення впливу податків на їх роботу. Актуальність цих питань викликана недостатньою науковою розробленістю податкового аспекту регулювання діяльності банків, що зумовило суперечливість думок, оцінок та пропозицій, висловлюваних щодо діючої системи податкових правовідносин держави з банківським сектором. Суспільні відносини, які виникають у процесі оподаткування банківських установ регулюються Конституцією України, Законами України "Про банки і банківську діяльність", "Податковим Кодексом", указами Президента України, постановами Правління Національного банку України, наказами Державної податкової адміністрації України та іншими нормативними актами органів державної влади і управління [2].

Пропонуємо, розглянути показники основної фінансової діяльності АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" у

2017 році. Банк здійснює свою діяльність на підставі генеральної банківської ліцензії № 126, виданої Національним банком України 12 жовтня 2011 року. Рішенням № 303 Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду платіжних систем Національного банку України, було проведено реорганізацію шляхом приєднання АКБ "ЕКСПРЕС-БАНК" до АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" 18.08.2017 р. за спрощеною процедурою відповідно до вимог Закону України "Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків".

Розмір статутних капіталів обох Банків на момент прийняття рішення про приєднання: АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" 607798054,50 грн (шістсот сім мільйонів сімсот дев'яносто вісім тисяч п'ятдесят чотири) грн 50 коп.; АКБ "ЕКСПРЕС-БАНК" 248767757,00 грн (двісті сорок вісім мільйонів сімсот шістьдесят сім тисяч сімсот п'ятдесят сім) грн. У результаті завершення всіх необхідних дій по реорганізації, отримання постійного свідоцтва реєстрації випуску акцій та реєстрації змін до статуту загальна сума статутного капіталу АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" складатиме 856565811 грн 50 коп. (вісімсот п'ятдесят шість мільйонів п'ятсот шістьдесят п'ять тисяч вісімсот одинадцять) гривень 50 копійок.

Станом на 31 грудня 2017 р. власний капітал Банку складає 1257154 тис. гривень, в тому числі: статутний капітал — 607798 тис. грн; незареєстрований статутний капітал — 248768 тис. грн; додатковий сплачений капітал — 8022 тис. грн; резерви переоцінки — 590 тис. грн; резервні та інші фонди — 261297 тис. грн; нерозподілений прибуток — 130679 тис. грн. Статутний капітал Банку станом на 31 грудня 2017 р. сформований та внесений повністю виключно грошовими коштами в еквівалентному розмірі 607798 тис. грн.

Станом на 31 грудня 2017 року, чиста балансова вартість знецінених кредитів наданих корпоративним клієнтам 887500 тис. гривень (2016 р.: 459000 тис. гривень), та розрахункова вартість відповідної застави, яка враховується при розрахунку резерву за цими кредитами, становить 446634 тисяч гривень (2016 р.: 122909 тис. гривень), що є сумою, яку Банк очікує отримати у разі примусового стягнення забезпечення. Для різних видів застави застосовуються різні ставки дисконту відповідно до політики Банку. Визначена вартість застави базується на зваженій вартості застави, яка дорівнює справедливій вартості, продисконтованій відповідно до внутрішніх політик Банку.

Станом на 31 грудня 2017 року в якості забезпечення за кредитними операціями утримувалися депозити фізичних осіб на суму 180141 тис. грн (2016 р.: 44271 тис. грн) та депозити юридичних осіб на суму 145744 тис. грн (2016 р.: 219774 тис. грн). Заборгованість юридичних та фізичних осіб за кредитами, наданими під зазначені депозити, разом із нарахованими відсотками складала 616336 тис. грн (2016 р.: 296467 тис. грн).

Станом на 31 грудня 2017 року Банк мав концентрацію кредитів у сумі 2059700 тис. грн, наданих десятком найбільшим позичальникам (76% загального кредитного портфелю) (2016 р.: 1732228 тис. грн або 77% загального кредитного портфелю). Станом на 31 грудня 2017 року під ці кредити було створено резерв у розмірі 238657 тис. грн (2016 р.: 81103 тис. грн).

Курсові різниці у складі суми нарахування резерву під зменшення корисності та інших резервів за 2017 рік складають 94 тис. грн (2016 р.: 88 тис. грн).

Станом на 31 грудня 2017 року кошти клієнтів у сумі 814152 тис. грн (27,21 %) належали десятком найбільшим клієнтам (2016 р.: 602174 тис. грн (32%).

Станом на 31 грудня 2017 року в якості забезпечення за кредитними операціями утримувалися депозити фізичних осіб на суму 180141 тис. грн (2016 р.: 44271 тис. грн) та депозити юридичних осіб на суму 145744 тис. грн (2016 р.: 219774 тис. грн). Заборгованість юридичних та фізичних осіб за кредитами, наданими під зазначені де-

позити, разом із нарахованими відсотками складала 616336 тис. грн (2016 р.: 296467 тис. грн).

До складу інших залучених коштів належать кредити, отримані від Державної Іпотечної Установи, балансова вартість яких на 31 грудня 2017 року складала 1668 тис. грн (2016 р.: 2858 тис. грн).

Станом на 31 грудня 2017 року в АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" відповідно до постійного свідоцтва про реєстрацію випуску простих іменних акцій (за реєстраційним номером № 420/1/10 з датою реєстрації 17.06.2010 р., дата видачі 05.01.2011) кількість простих іменних акцій без документарної форми існування складає 184741050 штук (2016 р.: 184741050 штук), з номінальною вартістю однієї акції 3,29 грн, та загальною номінальною вартістю 607798 тис. грн.

Загальна номінальна вартість акцій, щодо яких прийняте рішення про випуск дорівнює 248767757,00 грн, які розподіляться на 75613300 штук простих іменних акцій, номінальною вартістю 3,29 грн за 1 акцією.

Станом на 31 грудня 2017 р. АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" отримав (вх. 6027 від 27.12.2017 р.) тимчасове свідоцтво про реєстрацію випуску простих іменних акцій (за реєстраційним номером № 116/1/2017-Т з датою реєстрації 22.12.2017 р.) на загальну кількість 75613300 штук, номінальною вартістю 3,29 грн за 1 акцією, загальною номінальною вартістю 24876 757,00 грн АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК", як Банк- правонаступник — здійснює всі необхідні дії для здійснення конвертації акцій у відповідності до вимог чинного законодавства та у строки визначені Планом реорганізації, що затверджений рішенням позачергових загальних зборів учасників Банку 01.08.2017 р.. Протягом 2016 та 2017 років АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" не оголошував та не сплачував дивіденди.

Станом на 31 грудня 2017 року, Банк має форвардні контракти на продаж-купівлю у 2018 році облігацій внутрішньої державної позики у сумі 12344 тис. грн, що випущені Міністерством Фінансів України, деномінованих в доларах США, укладених з пов'язаними особами (2016 р.: 49300 тис. грн).

Контрактна відсоткова ставка за кредитами, наданими юридичним особам, які є пов'язаними сторонами Банку, знаходиться в діапазоні 18—23% (2016 р.: 18—24%) у національній валюті. Середня контрактна відсоткова ставка за кредитами в національній валюті, наданими фізичним особам, які є пов'язаними сторонами Банку, становить 26,46% (2016 р.: 21%).

Банк оцінює ліквідність та управляє нею на основі певних нормативів ліквідності, встановлених НБУ. Станом на 31 грудня 2017 р. зазначені нормативи були такими: Н4 "Норматив миттєвої ліквідності" (сума коштів у касі та на кореспондентських рахунках/зобов'язання, що погашаються на вимогу) (мінімальний рівень, який вимагається НБУ — 20%) становить 143,91 % (2016 р.: 57,73%); Н5 "Норматив поточної ліквідності" (активи з кінцевим строком погашення до 31 дня/зобов'язання з кінцевим строком погашення до 31 дня) (мінімальний рівень, який вимагається НБУ — 40%) становить 111,57% (2016 р.: 61,20%); Н6 "Норматив короткострокової ліквідності" (певні активи з кінцевим строком погашення до 1 року/зобов'язання з кінцевим строком погашення до 1 року, включаючи позабалансові зобов'язання) погашення до 1 року, включаючи позабалансові зобов'язання) (мінімальний рівень, який вимагається НБУ — 60%) становить 103,73 % (2016 р.: 73,53%) [3].

АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" банківська установа, яка є платником податку на прибуток. Проведено дослідження розрахунку податкових витрат АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" за 2016—2017 рр.

Витрати з податку на прибуток представляють собою суму витрат з поточного та відстроченого податків. Розрахунок поточних податкових витрат здійснюється у відповідності до податкового законодавства України.

Відстрочені податкові активи та зобов'язання розраховуються стосовно всіх тимчасових різниць за методом балансових зобов'язань. Відстрочені податки на прибуток відображаються стосовно всіх тимчасових різниць, що виникають між податковою базою активів та зобов'язань та їх балансовою вартістю для цілей фінансової звітності, за винятком випадків, коли відстрочений податок на прибуток виникає в результаті первісного відображення гудвілу, активу або зобов'язання за операцією, що не являє собою об'єднання компаній, і яка на момент здійснення не впливає ані на бухгалтерський прибуток, ані на оподатковуваний прибуток чи збиток.

Відстрочені податкові активи відображаються лише тоді, коли існує ймовірність отримання у майбутньому оподаткованого прибутку, за рахунок якого можна здійснити залік цих тимчасових різниць, що зменшують податкову базу. Відстрочені податкові активи та зобов'язання визначаються за ставками податку, що будуть застосовуватися протягом періоду реалізації активу чи врегулювання зобов'язання на підставі законодавства, яке було набуто або фактично набуло сили на звітну дату.

Крім цього, в Україні існують різні операційні податки, що застосовуються до діяльності Банку. Зазначені податки включені до статті "Інші адміністративні та операційні витрати" звіту про прибутки та збитки.

Ставка податку на прибуток для банків склала 18% на кінець 2017 та 2016 років.

Витрати з податку на прибуток згідно окремої фінансової звітності за роки, що закінчилися 31 грудня 2017 та 2016 років, представлено так: поточні витрати з податку на прибуток, становлять 106 тис. грн, станом на 31.12.2016 р. — 2438 тис. грн, у т.ч. по АБ "ЕКСПРЕС-БАНК" на баланс АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" 106 тис. грн на кінець 2017 р.; нарахування/(кредит) із відстроченого податку — виникнення та сторнування тимчасових різниць становлять 1325 тис. грн, станом на 31.12.2016 — 762 тис. грн; по АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" становлять 1480 тис. грн, станом на 31.12.2016 — 762 тис. грн; по АБ "ЕКСПРЕС-БАНК" на баланс АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" (155 тис. грн) на кінець 2017 р.. Витрати з податку на прибуток за роки, що закінчилися 31 грудня 2017 та 2016 років включають 1431 тис. грн, станом на 31.12.2016 — 3200 тис. грн.

Ефективна ставка податку відрізняється від ставки, встановленої законом. Погодженість витрат по податку на прибуток з фактичними витратами базується на встановленій законодавством ставці: вивірених між витратами зі сплати податку та прибутком згідно з окремою фінансовою звітністю за роки, що закінчилися 31 грудня 2017 та 2016 років, представлено таким чином: прибуток/(збиток) до оподаткування становить (25055) тис. грн, станом на 31.12.2016 р. — 6055 тис. грн. Нормативна ставка оподаткування 18%. Витрати з податку на прибуток при застосуванні нормативної ставки станом на 31.12.2016 р. складає 1090 тис. грн. Ефект зміни бази оподаткування (АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК") становить 1480 тис. грн, станом на 31.12.2016 р. 762 тис. грн. Пільга за сплаченим податком на нерухомість на 31.12.2016 р. складає (1984) тис. Різниця (дохід), що змінюють об'єкт оподаткування на 31.12.2016 р. складає (12) тис. грн Різниця (витрати), що змінюють об'єкт оподаткування на 31.12.2016 р. складає 3344 тис. грн. Податок на прибуток ПАТ АБ "ЕКСПРЕС-БАНК" на 31.12.2017 р. складає (49) тис. грн. Витрати з податку на прибуток становлять 1431 тис. грн, станом на 31.12.2016 р. 3200 тис. грн.

Станом на 31 грудня відстрочені податкові активи і зобов'язання та їх рух за відповідні роки включають: податковий ефект тимчасових різниць, що не підлягають оподаткуванню: резерв під знецінення кредитів;

нараховані витрати, інші зобов'язання; основні засоби; інші резерви. Виникнення та сторнування тимчасових різниць у звіті про прибутки та збитки з них резерв під знецінення кредитів станом на 31.12.2016 р. становить 3459 тис. грн, що на 469 тис. грн, більше ніж за 2015 рік (станом на 31.12.2015 р. — 2990 тис. грн); нараховані витрати, інші зобов'язання станом на 31.12.2015 р. становить 185 тис. грн, що на 185 тис. грн (станом на 31.12.2016 р. — 0 тис. грн); основні засоби складають 3485 тис. грн, що на 22 тис. грн, більше ніж за 2016 рік (станом на 31.12.2015 р. — 3463 тис. грн); інші резерви складають 1068 тис. грн, що на 1068 тис. грн, менше (станом на 31.12.2016 р. — 0 тис. грн). Всього відстрочених податкових активів проведених через прибутки або збитки становить 6944 тис. грн, що на 762 тис. грн, менше (станом на 31.12.2015 р. — 7706 тис. грн).

Виникнення та сторнування тимчасових різниць у звіті про прибутки та збитки з них резерв під знецінення кредитів станом на 31.12.2017 р. становить 2860 тис. грн, що на 599 тис. грн, менше ніж за 2017 рік (станом на 31.12.2016 — 3459 тис. грн); нараховані витрати, інші зобов'язання згідно результату приєднання ПАТ АБ "ЕКСПРЕС- БАНК" 83 тис. грн, та станом на 31.12.2017 р. вони складають 83 тис. грн; основні засоби складають 2604 тис. грн, що на 881 тис. грн, менше ніж за 2017 рік (станом на 31.12.2016 — 3485 тис. грн). Всього відстрочених податкових активів проведених через прибутки або збитки на 31.12.2017 р. становить 5464 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Українське законодавство і нормативні акти, що регулюють сферу оподаткування та інші аспекти діяльності, включаючи правила валютного та митного контролю, продовжують змінюватись. Положення законів і нормативних актів часто нечіткі, а їх тлумачення залежить від позиції місцевих, регіональних і центральних органів влади, а також інших державних органів. Випадки суперечливих тлумачень законодавства не поодинокі. Отже, керівництво вважає, що його тлумачення положень законодавства, які регулюють діяльність Банку, є правильним, і діяльність Банку здійснюється в повній відповідності до законодавства, яке регулює його діяльність, і що Банк нарахував та сплатив усі належні податки та збори.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI поточна редакція — (редакція від 28.07.2018 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Петровська Н.В. Банківські операції як об'єкт оподаткування [Електронний ресурс] / Н.В. Петровська // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
3. Річний звіт АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" за 2017 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://industrialbank.ua/ua/>
4. Старостенко Г.Г. Світовий досвід та вітчизняна практика оподаткування банківської діяльності / Г.Г. Старостенко, Н.П. Мацелюк, А.В. Сурженко // Економіка та держава — 2015. — № 5. — С. 28—32. Світовий досвід та вітчизняна практика оподаткування банківської діяльності
5. Старостенко Г.Г. Податкове регулювання банків в умовах становлення інформаційного суспільства / Г.Г. Старостенко, А.В. Сурженко // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010) "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon3.ra->

da.gov.ua/laws/show/2755-17 (Accessed 25 July 2018).

2. Petrovs'ka, N.V. (2010), "Bank operations as an object of taxation", *Efektivna ekonomika*, vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=321> (Accessed 25 July 2018).

3. IndustrialBank (2018), "Annual report for 2017", available at: <https://industrialbank.ua/ua/> (Accessed 25 July 2018).

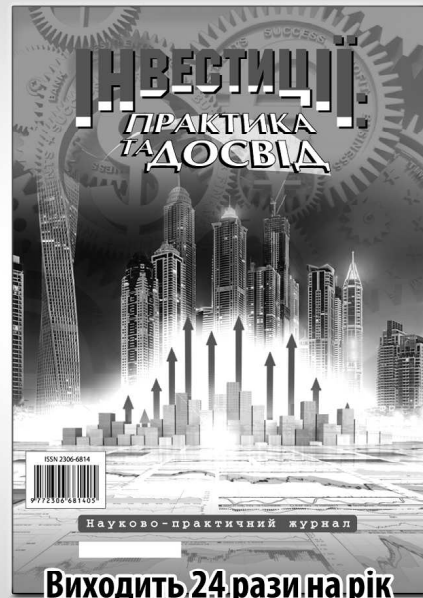
4. Starostenko, H.H. Matseliuk, N.P. and Surzhenko, A.V. (2015), "Global experience and national practice the taxation of banking", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, pp. 28—32.

5. Starostenko H.H. (2013), "Tax regulation of banks in the conditions of information society", *Efektivna ekonomika*, vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2449> (Accessed 25 July 2018).

Стаття надійшла до редакції 10.08.2018 р.

ІНВЕСТИЦІЇ. ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

www.investplan.com.ua

Передплатний індекс: 23892

**Видання включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІКИ
та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**